

Fecr Yayınları: 808

ÖĞRETMEN

-Ali Şeriatî ve Sonrası-

Bülent Şahin ERDEĞER

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Mart 2024

ISBN: 978-625-6602-60-1

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

ÖĞRETMEN

-Ali Şeriatî ve Sonrası-

Bülent Şahin ERDEĞER

Ankara 2024

Bülent Şahin ERDEĞER

1980'de Kocaeli'nin Derince ilçesinde doğdu. Sakarya Üniversitesi Tarih Bölümünden mezun olan Erdeğer, 2006'da Arapça eğitimi için Suriye'nin başkenti Şam'a gitti. 2008'de Şam Üniversitesi Yabancılar İçin Arapça Enstitüsünden mezun oldu.

2008'de Türkiye'ye dönen Erdeğer, gazeteciliğe başladı. Birçok röportaj ve haber metnine imza atan Erdeğer'in ayrıca birçok dergide Ortadoğu'ya dair analiz makaleleri yayınlandı.

Bu süreçte mesleki hayatının dışında gençlerle Kur'an, Batı Düşüncesi Tarihi ve Dinler Tarihi alanlarında farklı STK'larda birçok atölye çalışması yürüten Erdeğer 2012'de Anadolu Ajansı Ortadoğu ve Afrika Bölge Müdürlüğü'nün kuruluşunda yer aldı.

2013'ten 2014 sonuna kadar AA Libya Temsilciliği yapan Erdeğer 2016'da AA'dan ayrılarak çeşitli STK'larda görev aldı. Ağustos 2017-2024 Mart'ı arasında Şarkul Avsat Gazetesi Haber Editörlüğü görevi yürüten Bülent Şahin Erdeğer ayrıca Serbestiyet.com, Independent Türkçe ve Perspektif.online gibi haber sitelerinde köşe yazıları ve röportaj-haberleri yayınlanmaya devam ediyor.

Erdeğer'in çalışma alanları Ortadoğu sosyolojisi, dış haberler, İslam düşüncesi ve Dinler Tarihi'dir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ-----	9
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR SOLUKTA YAŞANMIŞ GİBİ (1933-1977) -----	11
İslam Öğrencileri Örgütü'nün Kurulması -----	14
Düşüncesine Etki Eden Kişilikler -----	20
Düşünce ve Hareket Metodu-----	22
Âl-i Ahmed: Put Kırıcı Bir Aydın -----	22
“Sürekli Devrim Bilinci” -----	40
Marksizm -----	45
Dertli İnsan – Civanmerd -----	50
Oryantalizm-----	51
Yabancılaşma-----	54
Şeriatî'nin Eleştirilerine Eleştiriler-----	58
Şeriatî'yi ve Yabancılaşmayı Hatırlamak -----	62

İKİNCİ BÖLÜM

ÖNCESİ SONRASIYLA İRAN'DA DEVRİM VE ALİ ŞERİATİ -----	67
Ali Şeriatî'nin Siyasal Duruşu -----	67
Ruhban Sınıfıyla Karşı Karşıya-----	68
Şah'la Karşı Karşıya -----	82
Devrimci Şiddet Dalgaları Arasında Sorumlu Bir Aydın -----	83
1963'e Kadar İran -----	84
Şeriatî'nin Sosyal Hedefi: “Ali Şiasî Hareketi” -----	86
Devrim Süreci ve Sonrası: 1977-1988 -----	91
Devrim Sonrası İç Hesaplaşma -----	94
İhanet: Safevî Şiiliği'ne Dönüş -----	95
Şeriatî ve Tradisyonalizm: Dine Karşı Din mi Dinlerin Aşkın Birliği mi? -----	100

Heidegger Etkisi -----	106
Şeriatî'nin Algılanış Biçimleri -----	106
Ali Şeriatî'nin Düşünce Haritasını Çıkartmak -----	111
Şeriatî'ye Karşı Şeriatîcilik -----	115
Ezilenlerin Öğretmeni: Şeriatî -----	116
Bilinç ve Eşekleştirme Konferansları -----	129
Sembolizm Sorunu -----	143
21. Yüzyıldan Şeriatî'ye Mektuplar -----	149
İslami Sosyal Adalet Kitapları -----	150
Önce Milliyetçi ve Sosyalist Sonra Müslüman Düşünürler... -----	150
“İslam Sosyalizmi”nin Problemleri -----	152
Kökten İtiraz Olmazsa Sekülerizm Döngüsünde Kalınır -----	154
Modernite: Bugüne Dair Hastalığımız	
Yenilenme: Bugüne Dair Sorumluluğumuz -----	155
Foucault ve Şeriatî: Görünmez Mevcut -----	159
Şeriatî Sonrası Bilginin Arkeolojisini Yapmak -----	179
Kozmopolitizm ve Şeriatî -----	181
Şeriatî Bugüne Ne Söyler: Trans-Hümanizm'den Post-Human'a -----	182
Transhümanizm Sonrası Post-Human Dönem -----	188
Postkolonyalizm ve Şeriatî -----	190
Post-Kolonyal Teorinin Doğuşu -----	191
Post-Kolonyal Teorinin Gelişimi -----	192
Fanon ve Şeriatî -----	193
Frantz Fanon -----	198
Nurettin Topçu ve Şeriatî -----	199
Cemil Meriç ve Şeriatî -----	201
Entelektüel Kölelikten Çıkış İçin Sorumluluk Etiği -----	206
Tarih İçinde Bütünü Kucaklayabilmek -----	207
Şeriatî'den Bauman'a Hacc'ı ve Göçebeliği Yeniden Düşünmek -----	210
Anarşizm ve Şeriatî -----	213
Şeriatî'den Zerzan'a İslam'dan Anarşizm'e: Medeniyet ve Kalkınmacılık -----	213

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYADAN SESLER	215
Şeriatî ve Beşerî Bilimler İle Sosyal Bilimlerin Geleceği	215
Narsisizm ve Alınasyon Arasında Öze Dönüş Tezine Bir Bakış --	220
Seyyid Haşimi Ağaceri İle “Ali Şeriatî” Üzerine	235
Ali Şeriatî ve Muhalif Çizgi	
Haşim Ağaceri'nin İdamla Yargılandığı Hamedan Konuşması ---	256
Afganî'den Şeriatî'ye Kadar Reformculuk Faaliyetleri	259
Marx ve Allah Arasında Ali Şeriatî	268
BİBLİYOGRAFYA	281

SUNUŞ

Ali Şeriatî bir iz bıraktı tarihe, bilmenin heyecanı, bildiğiyle amel etmenin ve dahası bu öğrenilen şeyi aktararak eylemi çoğaltmanın mutluluğuydu onun hayatını bu denli coşkulu kılan. Şeriatî, bu coşkulu hayatını, paradoksal biçimde yalnızlık, hüznün ve varlık sancısıyla anlamlı kılıyordu. Hayatının anlam çılgılığıydı aslında tüm devrimci koşusu onun...

Evet, Şeriatî çok boyutlu bir karakterdi. Batı'dan bakıldığında, "Radikal İslamcı" bir ideolog; Doğu'dan bakıldığında, İslami ilimleri tahsil etmemiş, Batı'dan etkilenmiş geleneğe kafa tutan bir "ukala"; Kum'dan bakıldığında, bir "Vehhabi"; Riyad'dan bakıldığında ise Şii bir misyoner! Sosyalist parti binalarından bakıldığında, Marksizm'den etkilenmiş olsa da sonuçta bir "Küçük Burjuva Gericisi"; Selefi cemaat derslerinden bakıldığında ise İslam Sosyalizmi tesis etmiş bir "kafası karışık". Oysa Şeriatî, hakikati arayan, sivil, dayanılmaz bir yürekti. Hayatlarında gelgitleri olan, etkileşimlerini İslam'ı anlamak ve yaşamak, sosyal adaleti tesis etmek, mazlumlarla dayanışmak, insanlığın büyük ailesine faydalı olmak için sorumluluk duymak, varlık sancısı çekmekti onun hayatı ve şahitliği...

Bu da karşımıza iki Şeriatî çıkarttı.

Öğretmen Ali Şeriatî ve sancılı, dertleşen Mezinanlı Ali...

Ali Şeriatî, Türkiyeli okur için İslamcı gençlerin Batı'yla yüzleşmesinde bir pencereydi. Marksizm, Anarşizm ve Egzistansiyalizm gibi, güçlü felsefi altyapıları olan söylemlerle karşılaşma, anlama, faydalanma ve yeri geldiğinde hesaplaşma/cevap verme için genellikle İslamcı düşünürler yetersiz kalırken; Şeriatî ise güçlü bir söylem geliştiriyordu. Öte yandan Şeriatî, Sünni-Şii geriliminde sakinleştirici, birleştirici ve başka bir ufku işaret eden İslami dünya görüşüne vurgu yapan bir düşünürdü. Bu açıdan da önemli bir düşünür olarak külliyatı, gençlere yol gösteriyor.

Elbette bu, Şeriatî'nin de kendi yöntemiyle eleştirilmesini gerekli kılıyor. Çünkü Din'e karşı Din gibi, insanoğlu en güzel şeyi bile içini boşaltıp iyiyi kötücülleştiriyor. Şeriatî'nin bilincine karşı Şeriatî popülizmi de onun derdinin ve fikirlerinin anlaşılmasında büyük bir etken.

O yüzden eleştirel Şeriatî çözümlenmeleri, elzem bir hâl alıyor. İşte, bu yüzden hazırladığımız bu eserde, Şeriatî'nin derdiyle dertlendiğimiz için onun fikriyatımızdaki yerini farklı açılardan ele alıyoruz. Şeriatî, İslami kesim için olduğu kadarıyla İslam'ı ve Müslüman dünyayı anlamaya çalışan diğer kesimler için de bir köprü işlevi görmektedir. Bu çabası, "tanıma ve tanışma" işlevidir ki Şeriatî'nin tüm çalışmalarına yansımıştır. Şeriatî'nin durduğu bu kavşak noktasında düşünürümüz 1977'de hayata gözlemini yumsa da çalışmamızın ana hedefi, Şeriatî sonrası bu köprü işlevinin nasıl sürdürüleceğidir. Şeriatî'den sonra onun karizmasını tüketmek yerine onun gibi, bir praxisi nasıl gerçekleştirebiliriz? 1977'den sonra da Şeriatî'nin bıraktığı yerden gelişmeye ve evrilmeye devam eden teolojik, ideolojik ve felsefi tartışma gündemlerinde nasıl bir seyir izlenebilir gibi elzem sorulara cevap arıyoruz...

Bunu yaparken de eserimizin son bölümünde, farklı müelliflerin Şeriatî analizlerine yer veriyoruz.

Çalışma boyunca desteklerini esirgemeyen başta editörümüz Hüseyin Nazlıaydın ve Fecr Yayınevi çalışanlarına, son okumasını yapan Rufi Tiryaki'ye, Melih Ahışalı, Adnan İnanç başta olmak üzere, Bilge Adamlar Dergisi emektarlarına, görüş, katkı ve eleştirileriyle çalışmayı olgunlaştıran Cihan Aktaş ve Kürşat Atalar'a da teşekkürü borç biliyorum. Özellikle de bazı bölümler hakkında itina ile tartışarak gelişimini sağlayan Asım Gültekin ağabey, yayın aşamasında aramızdan ayrıldı. Ona da rahmet olsun...

Bület Şahin ERDEĞER
İstanbul, Mart 2024